

НАПРЯМ 9. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-599-3-62>

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДОПОМОГА ЯК ІНСТРУМЕНТ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ

Воловодівська Ольга В'ячеславівна
*здобувачка освітнього ступеня «Бакалавр»,
Державний торговельно-економічний університет*

Багатошаровість політичного виміру зумовлює складне сприйняття всього, що відбувається у його контексті. Саме тому всі процеси потрібно розглядати з різних сторін та враховувати всі деталі, які мають хоча б мінімальне значення. Міжнародна допомога, попри свої благородні, на перший погляд, наміри також насправді може бути добре продуманим способом впливу.

Ця робота має на меті проаналізувати міжнародну економічну допомогу, як інструмент впливу держав та міжнародних інституцій на геополітичній арені, а також які саме наслідки має така допомога для держав-реципієнтів.

При міжнародній допомозі робиться наголос на гуманітарній стороні питання, яке насправді часто служить прикриттям для того, щоб легітимізовано втручатись у справи іншої держави, просуваючи власні політичні, економічні та стратегічні інтереси. Заяви про добродійність часто прикривають реальні мотиви геополітичного впливу, такі як фінансові вигоди, військово-стратегічні позиції чи поширення своєї «м'якої сили». Відомо, що потужні донори, зокрема МВФ, Світовий банк, ЄС, США – координують допомогу відповідно до своїх зовнішньополітичних цілей, вимагаючи від одержувачів узгодження політик з власними пріоритетами.

Серед країн, які активно використовують допомогу, як стратегію просування, одним з найпоказовіших є Китай. Особливістю його політики в даному аспекті є статус глобального донора, який дотримується політики невтручання, тобто надає позики та кредити без вимог демократизації чи спеціальних реформ, а головною метою є розширення зони власної присутності та протистояння США. Найбільше коштів спрямовується на розвиток інфраструктури, зокрема доріг, портів, залізниць та енергетичних об'єктів, в регіон Глобального Півдня. Однак китайська допомога має ряд недоліків через які її критикують: низька прозорість та високі відсоткові ставки, які призводять до створення боргової залежності [1; 2].

На противагу КНР міжнародні фінансові організації надають перевагу підходу умовності допомоги. Переважна більшість фінансових програм допомоги МВФ, який фокусується на підтримці економічної стабільності та наданні короткострокових кредитів для вирішення проблем платіжного балансу, мають такі умови, як обов'язкове впровадження ліберальних економічних реформ і жорсткої бюджетно-монетарної політики, а також структурних перетворень, наприклад, реформування банківського сектору, дерегуляцію, антикорупційні заходи. Світовий банк діє схожим чином, пов'язуючи надання фінансової допомоги із просуванням демократії, верховенства права та прозорості публічних фінансів. При цьому виплати здійснюються траншами лише після підтвердження виконання узгоджених зобов'язань. У підсумку, економічна допомога одночасно виконує роль каталізатора реформ та чинника зовнішнього тиску, адже країна-одержувач змушена підлаштовувати свою політику відповідно до чужих очікувань, щоб зберегти потік коштів. Ця система працює найкраще на США та країни G7, які мають найбільші квоти та, відповідно, найбільшу кількість голосів. Це дає їм можливість блокувати рішення, що суперечать їхнім інтересам, або стимулювати надання допомоги стратегічно важливим партнерам, навіть якщо їхні економічні показники є незадовільними [3].

Якраз прикладом втілення цих практичних принципів є Україна, яка з 2022 року отримала величезний обсяг міжнародної підтримки, а саме понад 180 млрд доларів від країн G7, ЄС та інших партнерів. Всі ці ресурси були тісно пов'язані з політичними мотивами, наприклад, транші, що були видані на 2025 рік, були видані лише за умови активного позитивного протікання впроваджених структурних та інституційних реформ. Світовий банк через трастові фонди сконцентрувався на підтримці критичних напрямів, зокрема управлінських, бюджетних і антикорупційних реформ, необхідних для майбутньої інтеграції України до ЄС. Таким чином, донори використовують допомогу для підвищення прозорості влади та дотримання європейських стандартів, фактично визначаючи внутрішній розвиток країни [4].

Дані приклади показують, що економічна допомога здатна помітно впливати на політику реципієнтів. За умови виконання поставлених перед ними вимог, країни отримують доступ до масштабного фінансування, що підтримує економічну стабільність і відновлення. Завдяки таким програмам впроваджуються амбітні проекти у сфері медицини, енергетики, транспорту, підтримки соціальних виплат, що у результаті сприяє поживленню економіки та поліпшенню рівня життя.

Підбиваючи підсумки, міжнародна економічна допомога виступає потужним важелем міжнародного впливу. З одного боку, вона забезпечує реципієнтів ресурсами, необхідними для подолання криз, реформування економіки і відновлення інфраструктури. З іншого, вона дозволяє

донорам поширювати свої інтереси і стандарти на інші держави. Провідні донори, такі як МВФ, Світовий банк, ЄС, координують свою фінансову підтримку з геополітичними цілями і використовують її як елемент власної «м'якої сили», що об'єднує економічні вигоди з політичними перевагами. Таким чином економічна допомога залишається глибоко політизованим інструментом міжнародних відносин.

Список використаних джерел:

1. Ye M. The Dragon's gift: an empirical analysis of China's foreign aid in the new century. *International Trade, Politics and Development*. 2022. URL: <https://doi.org/10.1108/itpd-06-2022-0010>

2. Перед пащею Дракона: як Китай затягує шовкову мотузку на шії України. *Українська правда – Блоги*. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/bobrovska/61540babe775c/>

3. The International Monetary Fund and the World Bank. IMF. URL: <https://www.imf.org/en/about/factsheets/sheets/2022/imf-world-bank-new>

4. Ukraine Donor Platform confirms continued strong support for Ukraine's recovery and reconstruction. *Enlargement and Eastern Neighbourhood*. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/news/ukraine-donor-platform-confirms-continued-strong-support-ukraines-recovery-and-reconstruction-2025-01-14_en#:~:text=The%20Steering%20Committee%20commended%20the,This%20funding%20will

5. Допомога США впала майже до нуля: хто став ключовим донором України у 2025 році, – дослідження. *Texty.org.ua – статті та журналістика даних для людей – Тексти.org.ua*. URL: <https://texty.org.ua/fragments/116867/dopomoha-ssha-vpala-majzhe-do-nulya-xto-stav-klyuchovym-donorom-u-2025-roci-doslidzhennya/>